

Tłumaczenie sfinansowane ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Niniejsze tłumaczenie zostało wykonane na zlecenie Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska i nie jest oficjalnym tłumaczeniem Rady Europy.

W przypadku trudności interpretacyjnych odsyłamy do tekstu źródłowego:
<https://rm.coe.int/16807469ce>

Dokument opublikowany za zgodą Sekretariatu Konwencji Berneńskiej.

Konwencja o ochronie
gatunków dzikiej fauny i flory europejskiej oraz siedlisk przyrodniczych

Stały Komitet

Rekomendacja nr 168 (2013) Stałego Komitetu, przyjęte w dniu 6 grudnia 2013 r., w sprawie Europejskiej Karty Zbierania Grzybów i Bioróżnorodności

Stały Komitet Konwencji o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz siedlisk przyrodniczych, działający na mocy art. 14 Konwencji;

Mając na uwadze cel Konwencji, jakim jest ochrona dzikiej fauny i flory oraz ich siedlisk przyrodniczych;

Przyznając, że zintegrowane zarządzanie ekosystemami i ochrona siedlisk przynoszą ogromne korzyści dla zachowania bioróżnorodności i powinny być realizowane równolegle do działań na rzecz ochrony gatunków;

Mając świadomość, że identyfikacja procesów i kategorii działań, które mają lub mogą mieć istotny niekorzystny wpływ na ochronę i zrównoważone wykorzystanie różnorodności biologicznej (jak określono w art. 7 Konwencji o różnorodności biologicznej, CBD) ma też ogromne znaczenie dla ochrony gatunków zagrożonych;

Świadomi, że grzybom w Europie zagraża coraz więcej czynników z uwagi na fragmentację ich siedlisk, zmianę klimatu oraz przeznaczenia gruntu;

Podkreślając, że grzyby odznaczają się bogactwem gatunków, są zaangażowane w wiele interakcji biologicznych i kluczowe dla wielu procesów ekosystemowych;

Przyjmując rozwój wiedzy o taksonomii, dystrybucji, ekologii i statusie ochrony europejskich makrogrzybów, która pozwala teraz na docenienie, uwzględnienie i włączenie do działań ochronnych tego istotnego elementu bioróżnorodności;

Żałując jednak braku odpowiedniej reprezentacji grzybów w krajowych i europejskich przepisach prawnych w zakresie ochrony przyrody i przyznając, że nie docenia się ich znaczenia dla usług ekosystemowych;

Przyznając, że w Załącznikach do Konwencji ani w Dyrektywie Rady Europy 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. o ochronie siedlisk przyrodniczych oraz dzikich gatunków fauny i flory (dyrektywa siedliskowa) nie uwzględnia się gatunków grzybów;

Przyznając, że grzyby w Europie przynoszą ludziom korzyść jako zasób zbierany komercyjnie i niekomercyjnie w celach spożywczych, jak również w innych celach konsumpcyjnych jako źródło przychodu;

Przyznając również, że grzyby pełnią wiele różnych usług ekosystemowych, w tym kulturowe;

Podkreślając, że odpowiednio kontrolowane zbieranie grzybów przyczynia się do zrównoważonego wykorzystania i ochrony bioróżnorodności, zachowania wiejskiego stylu życia i lokalnych gospodarek;

Chcąc uniknąć dalszej utraty różnorodności biologicznej w Europie;

Przywołując Decyzję VII/12 z Konferencji Stron CBD o zrównoważonym wykorzystaniu, a przyjętą w roku 2004, i uwzględniając Zasady i wytyczne w zakresie zrównoważonego wykorzystania bioróżnorodności z Addis Abeby;

Przywołując Decyzję X/17 z Konferencji Stron CBD w sprawie „Globalnej strategii ochrony roślin”;

Nawiązując do wspólnej „Europejskiej Strategii Ochrony Roślin 2008-2014: Zrównoważona przyszłość dla Europy” organizacji Planta Europa/Rady Europy (dokument T-PVS/Inf(2008)14);

Przyjmując Postanowienia IUCN 2.29 „Oświadczenie IUCN w sprawie polityki zrównoważonego wykorzystania zasobów dziko żyjących”, 4.26 „Budowanie zaufania na rzecz ochrony bioróżnorodności i zrównoważonego wykorzystania zgodnie z Europejską Kartą Łowiectwa i Bioróżnorodności” oraz 5.33 „Zwiększenie uwagi poświęcanej ochronie grzybów”;

Przywołując Strategię UE na rzecz zrównoważonego rozwoju, zaktualizowaną w roku 2006, której celem jest „identyfikacja i rozwój działań umożliwiających UE ciągłą poprawę jakości życia dla obecnych i przyszłych pokoleń poprzez tworzenie zrównoważonych społeczności zdolnych do zarządzania zasobami i ich skutecznego użycia, jak również do wykorzystywania potencjału gospodarki w obszarze innowacji ekologicznych i społecznych, zapewnienia dobrobytu, ochrony środowiska i spójności społecznej”;

Przywołując Deklarację Berneńską z roku 2010 w sprawie ochrony i zrównoważonego wykorzystania bioróżnorodności w Europie: rok 2010 i dalej;

Przywołując zalecenie nr 132 (2007) Stałego Komitetu Konwencji Berneńskiej w sprawie ochrony grzybów w Europie, rekomendujące stronom uczynienie priorytetu z zarządzania siedliskami w różnych branżach dla ochrony gatunków grzybów w Europie, uwzględnienie Wytycznych w sprawie ochrony grzybów w Europie (dokument T-PVS(2007)13) i zastosowanie go w szczegółowym opracowaniu i wdrożeniu krajowych polityk ochrony większych grzybów; działanie w celu zaangażowania wszystkich podmiotów czerpiących korzyści z grzybów w wysiłki na rzecz ochrony ich siedlisk;

Przywołując rekomendację Stałego Komitetu nr 153 (2011) w sprawie Karty Ochrony i Zrównoważonego Wykorzystania Różnorodności Biologicznej na Wyspach Europejskich; nr 150 (2010) w sprawie Europejskiej Karty Rekreacyjnego Wędkarstwa i Bioróżnorodności; nr 128 (2007) w sprawie Europejskiej Karty Łowiectwa i Bioróżnorodności;°

Uznając złożoność tych instrumentów;

Chcąc zapewnić zrównoważone zbieranie grzybów w Europie, aby działalność ta nie szkodziła statusowi ochrony gatunków i siedlisk;

Odnosząc się do zasad i wytycznych uwzględnionych w Europejskiej Karcie Zbierania Grzybów i Bioróżnorodności (dokument T-PVS/Inf (2013) 26);

Uwzględniając tę Kartę jako wytyczną dla właściwych władz krajowych oraz odpowiednich interesariuszy;

ZALECA stronom Konwencji i ZACHĘCA państwa obserwujące oraz organizacje do następujących działań:

1. Zwrócenie szczególnej uwagi na grzyby i mikrogrzyby podczas realizacji międzynarodowych obowiązków, jak również podczas realizacji celów na rok 2020 przyjętych w ramach Konwencji o różnorodności biologicznej;
2. Uwzględnienie Europejskiej Karty Zbierania Grzybów i Bioróżnorodności oraz stosowanie jej zasad w obszarze opracowywania i wdrażania tych zasad związanych ze zrównoważonym wykorzystaniem bioróżnorodności;
3. Informowanie Stałego Komitetu o działaniach podjętych w celu wdrożenia tej rekomendacji.

Załącznik

EUROPEJSKA KARTA ZBIERANIA GRZYBÓW I BIORÓŻNORODNOŚCI

WPROWADZENIE

A. Zbieranie grzybów w Europie

Ludzie zbierają grzyby już od czasów starożytnych, a dziko rosnące grzyby nadal są wykorzystywane na całym świecie na wiele różnych sposobów. W czasach starożytnych Greków i Rzymian klasa wyższa bardzo ceniła grzyby jadalne.¹ Kraje Europy Południowej (szczególnie Francja i Włochy) i Wschodniej od zawsze cenią sobie grzyby i mają długą, silną tradycję ich wykorzystywania. W Europie Północnej i Zachodniej tradycja zbierania grzybów jest o wiele słabsza, a grzybów często po prostu się bano. We współczesnej Europie ten podział na kraje uwielbiające i nie lubiące grzybów staje się coraz słabszy, a zainteresowanie zbieraniem grzybów stale rośnie. Wynika to po części z przyczyn handlowych, ale na zmianę postaw wpłynęli również imigranci z krajów, w których grzyby się lubi.

Królestwo grzybów obejmuje wiele grup taksonomicznych i różne strategie życiowe, od pasożytnictwa zwierząt i roślin, poprzez bliską symbiozę z gatunkami fotosyntetyzującymi (algi lub sinice) jako porosty, po gatunki endo-mikoryzowe, których wielkie symbiotyczne sieci grzybni podtrzymują populacje drzew w lasach. Ta ostatnia grupa stanowi dużą część makrogrzybów, czyli grzybów o dużych i dobrze widocznych owocnikach, które są najczęściej zbierane. W skali globalnej odnotowuje się ponad 200 rodzajów makrogrzybów, w tym gatunki wykorzystywane przez ludzi głównie ze względu na swoje właściwości jadalne^{2,3}. Niniejsza Karta zawiera głównie wskazówki dotyczące makrogrzybów, które używane są w celach konsumpcyjnych, a nie gatunków o różnych rolach w ekosystemie lub technikach zarządzania, jak np. porosty.

Dzике grzyby pełnią różne funkcje w ekosystemie. Zbieranie grzybów w Europie w celach komercyjnych i niekomercyjnych przynosi ludziom korzyść w postaci artykułów spożywczych, a w mniejszym zakresie – w postaci produktu używanego w medycynie, jako środek halucynogeny, barwnik, ozdobnik, kapelusz amadowy, perfumy, w genetyce, jako hubka, źródło pożywienia dla bydła oraz w badaniach biologicznych w celu odkrywania produktów naturalnych. Tylko bardzo niewielka część grzybów jest toksyczna lub trująca. Poza tymi funkcjami aprowizacyjnymi i dostarczającymi przychodu) dzике grzyby pełnią wiele ról kulturowych, wspierających i regulujących ekosystem⁴. Funkcje kulturowe to rekreacja, edukacja, przyjemności społeczne i estetyczne, takie jak przyjemność obserwowania i fotografowania. Wspierają leśnictwo i produkcję rolną poprzez stymulację wzrostu roślin. Pełnią kluczową rolę w utrzymaniu równowagi w ekosystemach, z konkretnymi funkcjami wielu gatunków w zakresie powtórnego przetwarzania materii organicznej, regulowania populacji pasożytów itp.

Są dwa różne wzorce zbierania grzybów: dla celów komercyjnych i niekomercyjnych. Cele niekomercyjne sięgają od rekreacji po utrzymanie, a te komercyjne również mają różną skalę. Tradycyjnie zbieranie grzybów dostarcza ważnego, wysokiej jakości źródła pożywienia dla populacji wiejskiej^{5,6}, a w niektórych krajach aktywność ta staje się udziałem wielu osób. Najlepsze dane europejskie pochodzą z regularnych badań w Finlandii, gdzie w roku 2010 40% populacji zbierało

---

¹ Buller AHR. The fungus lores of the Greeks and Romans. Transactions of the British Mycological Society 1914; 5: 21 – 66.

² Boa, E. 2004. Wild edible fungi. A global overview of their use and importance to people. *Non-wood forest products* 17. Rome, FAO.

³ <http://www.fao.org/docrep/007/y5489e/y5489e08.htm>

⁴ Millennium Ecosystem Assessment, 2005. Ecosystems and Human Well-being: Synthesis. Island Press, Washington, DC.

⁵ Yang, Z.L. 2011. Mushrooms, health and nutrition. Pp. 161-173 in n5.

⁶ Cunningham, A.B. & Yang, X. (eds.) 2011. Mushrooms in forests and woodlands; resource management, values and local livelihoods. Earthscan, London & Washington, D.C.

grzyby, a 58% owoce leśne⁷. W społecznościach wiejskich z siedmiu krajów europejskich zbieranie owoców leśnych i grzybów w roku 2010 uprawiało 31%, a średnio 53%⁸.

Przez ostatnie 20 lat zbieranie grzybów stało się popularne również wśród amatorów. W niektórych krajach zbieranie dzikich grzybów stanowi główną aktywność gospodarczą, jak również narodową rozrywkę. Od lat 80. XX wieku częstsze wykorzystanie dzikich grzybów przez szefów kuchni i rozwój rynku międzynarodowego umożliwiają zbieranie komercyjne.⁹ Ocena wartości handlowej zbiorów jest trudna¹⁰, ale kraje nadbałtyckie, Polska i Jugosławia wyeksportowały odpowiednio 3900 ton w roku 1998, 9200 ton w roku 1984 i 7800 ton w roku 1990⁵. Łączny eksport Turcji wyniósł ok. 800 ton grzybów w roku 1990, a wartość tureckich zbiorów w roku 1993 szacowano na 14,4 milionów dolarów³. Choć zbieranie komercyjne jest coraz częstsze, różne plony i konkurencja skutkują dużymi fluktuacjami cen, ze zmiennymi wartościami hurtowymi zbiorów dzikich grzybów w Stanach Zjednoczonych równymi 35-57 milionów dolarów w latach 1998-2007⁹. W Tybecie zbiory grzyba leczniczego *Ophiocordyceps sinensis* warte 225 milionów dolarów odpowiadały za 40% przychodów na wsi¹¹, ale w Europie niewiele jest osób, które zarabiają na życie tylko poprzez zbieranie dzikich grzybów². Jednak wartość rekreacyjna grzybów europejskich może być o wiele większa niż wartość towaru, gdyż wydatki na zbieranie dzikich grzybów i materiału roślinnego w siedmiu badanych społecznościach wynosiły ok. jedną dziesiątą tego, co na wędkarstwo i łowiectwo, czyli 35 miliardów euro rocznie w Europie⁷.

Rozwój zbiorów komercyjnych w Europie skutkuje wprowadzeniem krajowych, regionalnych, a nawet gminnych systemów regulacyjnych i licencyjnych w różnych państwach. Podejście do regulacji i zasad w tym zakresie znacznie się różni między krajami i regionami. W krajach skandynawskich zbieracze grzybów mają swobodny dostęp i mogą zbierać do momentu, w którym nie szkodzą czyjejś własności¹². Finlandia promuje większe zbiory grzybów jako zasobu słabo wykorzystanego^{13,14}, podczas gdy w Holandii kodeksy i miejscowe przepisy surowo zakazują zbierania grzybów¹⁵. We Francji i Włoszech należy uzyskać odpowiednie pozwolenia, a czas i wielkość zbiorów ograniczają dzienne limity i kalendarze zbiorów. W niektórych regionach Włoch obowiązuje też wymóg zdania odpowiedniego testu. W Hiszpanii miejscowe społeczności zarządzają programami pozwoleń regulującymi zbieranie trufli². W Słowenii obowiązuje ogólne ograniczenie w zakresie zbierania grzybów (2 kg/osoba/dzień) oraz lista gatunków ściśle chronionych, których nie można zbierać, chyba że mają służyć do celów naukowych lub edukacyjnych¹⁶.

Większość istniejących regulacji i zasad jest bardziej zorientowana na zagwarantowanie równego dostępu do zasobów, niż na ochronę przyrody. Oddziaływanie zbierania dzikich grzybów na grzyby i ich siedlisko jest słabo zrozumiane i często omawiane. W niektórych krajach dochodzi do nielegalnego handlu, ale nielegalne zbiory i handel trudno jest ocenić naukowo. Niewiele wiadomo o grzybiarzach i praktykach zbierania, jak również o sprawiedliwości systemów pod względem

⁷ Sievänen, T. & Neuvonen, M. 2011. Luonnon virkistyskäyttö 2010. Metlan working report 212 (<http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2011/mwp212.htm>)

⁸ Kenward, R.E., Papathanasiou, J., Arampatzis, E. & Manos, B. (eds.) 2013. Transactional environmental support system design: global solutions. IGI-Global, Hershey, Pennsylvania.

⁹ Schneider, E. 1999. Favored fungi: part one. Food Arts, October, 158–167.

¹⁰ Alexander, S.J., McLain, R.J., Jones, E.T. & Oswalt, S.N. 2011. Challenges and approaches to assessing the market value of wild fungi. Pp.87-106 in ⁵

¹¹ Winkler, D. 2008. Yartsa Gunbu (*Cordyceps sinensis*) and the fungal commodification of Tibet's rural economy. Economic Botany 62:269-277.

¹² Saastamoinen, O. 1999. Forest policies, access rights and non-wood forest products in northern Europe. Unasylva, 50: 20-26.

¹³ Härkönen, M. & Järvinen, I. 1993. Evaluation of courses for mushroom advisors in Finland. Aquilo, Ser. Botanica, 31: 93-97.

¹⁴ Salo, K. 1999. Principles and design of a prognosis system for an annual forecast of non-wood forest products. Pp 35-44 in A. Niskanen & Demidova, N. (eds.) Research approaches to support non-wood forest products sector development: case of Arkhangelsk Region, Russia, European Forest Institute Proceedings 29 Joensuu, EFI.

¹⁵ Moore, D., Nauta, M.M., Evans, S.E. & Rotheroe, M.(eds.) 2001. Fungal conservation: issues and solutions. Cambridge University Press.

¹⁶ Official Gazette of Republic of Slovenia, 58/2011 (<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=201158&stevilka=2723>)

równego dostępu do zasobów. Zrównoważone zbieranie grzybów i jego różne wymiary zostaną szczegółowo omówione w rozdziale 1.5.

B. Konwencja Berneńska i jej znaczenie dla zbierania grzybów

Konwencja o ochronie dzikich gatunków flory i fauny europejskiej oraz siedlisk przyrodniczych (zwana dalej Konwencją Berneńską¹⁷) ma na celu ochronę dzikich gatunków flory i fauny europejskiej w krajach i podkreśla potrzebę współpracy na rzecz ochrony gatunków i siedlisk ponad granicami państwowymi, z naciskiem na gatunki zagrożone i wrażliwe (w tym gatunki wędrowne) oraz ich siedliska. Jest to najważniejszy traktat międzynarodowy w obszarze ochrony bioróżnorodności i zarządzania nią w Europie, stanowiący podstawę niniejszej Karty.

Jednak w Załącznikach do Konwencji Berneńskiej ani w Dyrektywie Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. o ochronie siedlisk przyrodniczych oraz dzikich gatunków fauny i flory nie uwzględnia się gatunków grzybów. Działania w zakresie ochrony przyrody w dużej mierze zaniedbują grzyby z powodu niedostatecznej wiedzy na temat ich ekologii, taksonomii, dystrybucji i statusu ochrony. W ostatnich latach poziom wiedzy naukowej na ich temat znacznie wzrósł, tak jak i świadomość malejących populacji grzybów w Europie. Spadki te wynikają z utraty siedlisk spowodowanej zmianą przeznaczenia gruntów oraz niszczeniem siedlisk, szczególnie z powodu nitryfikacji. Choć Konwencja Berneńska nie wymienia grzybów, Europejska Rada ds. Ochrony Grzybów jest obserwatorem i recenzentem Stałego Komitetu w sprawach statusu i zagrożeń 33 gatunków¹⁸ umieszczonych przez IUCN na Czerwonej Liście jako zagrożone.

Po „deklaracji z Kordoby”¹⁹ „Przewodnik po ochronie grzybów w Europie” [dokument T-PVS(2007)13 wersja zmieniona] stanowił inspirację dla Zalecenia nr 132 (2007) Stałego Komitetu o ochronie grzybów w Europie, przyjętego przez ten Komitet w dniu 29 listopada 2007 roku. Niniejsza Karta bazuje na tym Zaleceniu poprzez przedstawienie wskazówek dotyczących zrównoważonego zbierania grzybów.

C. Zasady zrównoważonego rozwoju

Definicję zrównoważonego rozwoju sformułowano podczas konferencji Światowej Komisji ds. Środowiska i Rozwoju w roku 1987. Zatwierdzono ją w dokumencie Agenda 21 podczas Światowego Szczytu Zrównoważonego Rozwoju w Rio w roku 1992, w ramach którego powstała także Konwencja o różnorodności biologicznej (CBD). Nadrzędnym celem CBD jest zachęcanie do działań, które prowadzą do zrównoważonej przyszłości²⁰. Są też trzy cele główne: ochrona bioróżnorodności, zrównoważone wykorzystanie bioróżnorodności oraz równy podział korzyści z zasobów genetycznych. Nadrzędnym celem Strategii zrównoważonego rozwoju UE, zaktualizowanej w roku 2006²¹ jest „identyfikacja i rozwój działań umożliwiających UE osiągnięcie stałej poprawy jakości życia dla obecnych i przyszłych pokoleń poprzez tworzenie zrównoważonych społeczności zdolnych do zarządzania zasobami i ich skutecznego użycia, jak również do wykorzystywania potencjału gospodarki w obszarze innowacji ekologicznych i społecznych, zapewnienia dobrobytu, ochrony środowiska i spójności społecznej”.

IUCN opracowała Inicjatywę w sprawie zrównoważonego wykorzystania, która ma pomóc we wdrożeniu CBD. Zgodnie z Deklaracją w sprawie polityki z roku 2000, „Wykorzystanie dziko żyjących zasobów, jeżeli zrównoważone, stanowi istotne narzędzie ochrony, ponieważ korzyści społeczne i gospodarcze z takiego wykorzystania zachęcają ludzi do ich ochrony”. Dokument ten przyjęto podczas drugiego Światowego Kongresu Ochrony Przyrody w roku 2000, a IUCN zorganizowała trzy regionalne warsztaty. Jednym z nich były syntetyczne warsztaty w etiopskiej

¹⁷ <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/104.htm>

¹⁸ Wdrożenie Zalecenia nr 132 (2007) w sprawie ochrony grzybów w Europie (T-PVS/Files (2011)19)

¹⁹ Junta of Andalucia 2007. Declaration of Cordoba. First World Conference on Conservation and Sustainable Use of

Wild Fungi, Cordoba, Andalucia, Spain.

²⁰ Arkusz danych o CBD <http://www.cbd.int/iyb/doc/prints/factsheets/iyb-cbd-factsheet-cbd-en.pdf>

²¹ <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/06/st10/st10117.en06.pdf>

Addis Abebie, po których na 7. Konferencji stron CBD (COP) w roku 2004 przyjęto Zasady i wytyczne w zakresie zrównoważonego wykorzystania bioróżnorodności z Addis Abeby (AAPG)²².

AAPG opierają się na założeniu, że możliwe jest korzystanie z bioróżnorodności w sposób zapewniający pozostanie procesów ekologicznych, gatunków i zmienności genetycznej powyżej wartości progowych niezbędnych dla długoterminowej stabilności, jak również, że wszyscy zarządzający i użytkownicy zasobów są odpowiedzialni za zapewnienie, że takie wykorzystanie nie przekracza tych wartości. Równolegle w Malawi w roku 1998 odbyły się warsztaty o podejściu do ekosystemów, podczas których określono 12 zasad/cech zarządzania bioróżnorodnością na poziomie ekosystemu w celu uzyskania zadowalającej równowagi pomiędzy ochroną i rozwojem. Te „Zasady podejścia do ekosystemu z Malawi” (MPEA)²³ zatwierdzono też na 7. COP CBD, akcentując ich powiązanie z AAPG. Opowiadają się one za zintegrowanym zarządzaniem gruntem, wodą i żywymi zasobami w celu promocji ochrony i zrównoważonego wykorzystania z zachowaniem równości, uznając, że ludzie i ich różnorodne kultury stanowią integralną część ekosystemów.

AAPG i MPEA można wspólnie podsumować (zob. Załącznik nr 4) w postaci następujących zaleceń:

- 1. Pomocne i powiązane zarządzanie na wszystkich poziomach ze zharmonizowanymi regulacjami, które wspierają korzyści społeczne z ochrony przyrody i pozwalają uniknąć skutku odwrotnego do zamierzonego.*
- 2. Unikanie niekorzystnego oddziaływania w obrębie ekosystemów lub pomiędzy nimi oraz krótkowzroczności, szczególnie w obliczu nieuniknionej zmiany.*
- 3. Przejrzyste i adaptacyjne zarządzanie zgodne z kontinuum wykorzystanie-ochrona, na podstawie nauki interdyscyplinarnej, monitorowania i terminowych informacji zwrotnych.*
- 4. Stosowanie gospodarczych/kulturowych zachęt do zrównoważonego wykorzystywania i ochrony przyrody, z dzieleniem korzyści (i kosztów) szczególnie na poziomie lokalnym i z unikaniem strat.*
- 5. Decentralizacja zarządzania na odpowiednią skalę bio-gospodarczą, szczególnie w celu wzmocnienia lokalnych mieszkańców, przekazania im odpowiedzialności i uzyskania dostępu do ich wiedzy.*
- 6. Edukacja, świadomość i włączanie osób zarządzających, użytkowników zasobów i społeczeństwa.*

AAPG i MPEA stanowią podstawę Zasad i wytycznych przedstawionych w rozdziale 2 niniejszego dokumentu.

D. Zbieranie grzybów jako narzędzie ochrony bioróżnorodności

W czerwcu 2010 roku Sekretariat CBD opublikował trzecie wydanie Global Biodiversity Outlook. Raport ten pokazuje, że narody świata nie osiągnęły celu bioróżnorodności do roku 2010 ani indywidualnie, ani zbiorowo. W ostatnim dziesięcioleciu główne globalne czynniki utraty bioróżnorodności²⁴ zdają się narastać. Po nieudanej realizacji celu bioróżnorodności w roku 2010, w Japonii zorganizowano 10. Konferencję stron CBD, na której przyjęto Strategiczny Plan Konwencji na lata 2011-2020, uwzględniający ambitne cele przywrócenia bioróżnorodności. Ostatnio Europejska Agencja Środowisk (EEA) podkreślała potrzebę zaangażowania Europejczyków w powstrzymanie utraty bioróżnorodności²⁵. Jeżeli narodom ma się udać dotrzymanie terminu (2020) oraz realizacja celów częściowych, działań muszą społeczności i osoby prywatne.

Wiele grzybów wykorzystywanych przez ludzi w celach konsumpcyjnych odgrywa również ważną rolę pomocniczą w ekosystemach, a to poprzez symbiotyczne relacje, znane jako mikoryza, nawiązywane z roślinami lub jako saprotrofy, istotne przy powtórny przetwarzaniu materiałów w glebie. Ok. 80% roślin naczyniowych korzysta z obecności różnych grzybów przy ich korzeniach.

²² <http://www.biodiv.org/doc/publications/addis-gdl-en.pdf> (zob. Załącznik nr 3.2)

²³ <http://www.biodiv.org/doc/meetings/cop/cop-04/information/cop-04-inf-09-en.pdf> (zob. Załącznik nr 3.3)

²⁴ Główne czynniki odnotowane przez CBD to utrata siedlisk, nie zrównoważone wykorzystanie i nadmierna eksploatacja zasobów, zmiana klimatu, inwazyjne gatunki obce oraz zanieczyszczenia ze źródeł punktowych i rozproszonych.

²⁵ <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/646&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

Grzyby mikoryzowe trudno jest uprawiać, a wysiłki w tym celu nie powodzą się z powodu braku naturalnych partnerów symbiotycznych. Np. wzrost trufli i innych wartościowych dzikich grzybów jadalnych zależy od drzew i nie da się ich uprawiać sztucznie. Na niektórych obszarach utrata lasu ogranicza potencjalną produkcję grzybów, które można by zbierać. Odwrotnie, wiele gatunków drzew jest zależnych od symbiotycznych grzybów mikoryzowych (np. gatunek *Boletus*), które pozwalają im na wzrost na glebach ubogich w substancje odżywcze. Wszelkie niezrównoważone zbiory grzybów mogą więc oddziaływać bezpośrednio niekorzystnie nie tylko na same grzyby, ale i na ich symbionty. Dodatkowo nadmierne zbiory grzybów wywołują efekt „rozłania” w łańcuchu pokarmowym poprzez rywalizację ze zwierzętami, które zależą od grzybów jako źródła pożywienia. Warunkiem wstępnym uzyskania pozytywnych efektów zbierania grzybów dla ochrony przyrody jest ich zrównoważone wykorzystanie.

Biorąc pod uwagę zrównoważone wykorzystanie i kontekst wspierającego zarządzania, wartości kulturowe i ekonomiczne nadawane grzybom poprzez ich użycie dla celów konsumpcji może stanowić bezpośrednią zachętę do ochrony środowisk, w których grzyby rosną, umieszczania grzybów w nowo utworzonych siedliskach, jak również dla działań ogólnie wzmacniających bioróżnorodność (np. poprzez dodanie do upraw leśnych gatunku drzew wspierającego mikoryzę). Są też przykłady wsi opracowujących plany zarządzania grzybami, uwzględniające ograniczone zbiory drewna⁶.

E. Gwarancja najlepszych praktyk

Zbieranie grzybów nie ma generalnie wpływu na ich regenerację tak długo, jak zbiera się tylko dojrzałe osobniki, bez naruszania korpusu (często pod ziemią lub osadzony w innym podłożu) i z wypuszczaniem odpowiednich zarodników z grzybów starych lub niezbiieranych w celach reprodukcyjnych. Jest kilka badań wskazujących, że samo zbieranie grzybów nie ma istotnego wpływu na dalsze ich owocowanie w perspektywie krótko- i średnioterminowej^{26,27}. Potencjalne oddziaływanie długoterminowe, w tym ograniczona zmienność genetyczna, wymaga dalszych badań. W Finlandii żaden z zagrożonych gatunków *Aphyllphorales* (wtedy tak klasyfikowanych) nie stał się zagrożony z powodu jego zbierania¹⁴, a analiza przeprowadzona w roku 2011 w zakresie 33 gatunków grzybów umieszczonych w roku 2007 na Czerwonej Liście jako zagrożone w Europie²⁸ wykazała, że tylko jeden zbierany gatunek znalazł się na tym wykazie jako możliwie zagrożony.

Zbieranie grzybów może jednak wpływać niekorzystnie na ich populację, jeżeli stosuje się niezrównoważone techniki zbiorów. Rozdeptywanie ziemi, prymitywne grabienie ściółki leśnej oraz masowe kopanie w poszukiwaniu trufli szkodzi^{16,29} i może wpływać na wydajność. To oddziaływanie można ograniczyć dzięki wdrożeniu dobrych praktyk. Np. tradycyjne wykorzystanie wyszkolonych psów lub świń do wywąchiwania trufli niweluje potrzebę masowego kopania.

Zbiory na małą skalę rzadko kiedy powodują problemy ekologiczne. Jednak zbiory na dużą skalę mogą oddziaływać negatywnie, szczególnie jeżeli korzysta się z technik niezrównoważonych. W Serbii, Polsce i Portugalii komercyjnym zbiorom grzybów na dużą skalę zarzuca się niekorzystne oddziaływanie na grzyby i ich ekosystem^{14,25}, choć brak jest obecnie dowodów naukowych na tę tezę. Zbiory komercyjne zwiększają presję na lokalne siedliska, więc ważne jest nie tylko, by przeprowadzać więcej badań na temat zarządzania zbieraniem grzybów (wraz ze wszystkimi innymi aspektami mikologii), ale też, aby utrzymywać solidne przepisy prawne opracowane w części krajów, np. we Francji, i uwzględniać je na poziomie europejskim. Większą uwagę należy poświęcić szczególnie nielegalnym zbiorom i handlowi, mającymi miejsce na niektórych obszarach. Trzeba też unikać nieświadomego zbierania przez „niedzielnych” grzybiarzy rzadkich gatunków mających jadalne sobowtóry, w którym to celu będą wdrażane specjalne atlasy grzybów (w tym internetowe)²⁹.

Poza zrównoważonym rozwojem środowiska jest kilka aspektów społecznych, które należy uwzględnić, aby zapewnić zrównoważone zbiory grzybów. Sprawiedliwy i równy dostęp do lasu, zasobów leśnych i korzyści z nich płynących jest bardzo ważny. niesprawiedliwe wykluczenie lub nierówny udział w korzyściach może prowadzić do ignorowania przepisów oraz niechęci, które z kolei

²⁶ Norvell, L. 1995 Loving the chanterelle to death? The ten-year Oregon chanterelle project. *McIlvanea* 12:6-23

²⁷ Egli, S., Martina, P., Buser, C., Stahel, W. & Ayer, F. 1990. Mushroom picking does not impair future harvests – results of a long-term study in Switzerland. *Biological Conservation* 129: 271-276.

²⁸ Wdrożenie Zalecenia nr 132 (2007) w sprawie ochrony grzybów w Europie (T-PVS/Files (2011)19)

²⁹ <http://www.cybertruffle.org>

mogą skutkować niezrównoważonymi działaniami. Obecnie więcej osób zbiera grzyby w celach komercyjnych, rekreacyjnych i na własne potrzeby, co zwiększa prawdopodobieństwo wystąpienia konfliktów między różnymi użytkownikami zasobów leśnych, w tym podmiotami zbierającymi w celach niekonsumpcyjnych. Zrozumienie różnych zastosowań i użytkowników, jak również opracowanie regulacji uwzględniających te różnice jest niezbędne, aby zapobiegać takim konfliktom.

Zrównoważone grzybobranie zależy od ograniczenia niekorzystnego oddziaływania zbierania i procesów zbierania na zasoby i siedliska grzybów. Można to osiągnąć poprzez wdrażanie najlepszych praktyk ekologicznych i społecznych. Niektóre organizacje, takie jak towarzystwa mikologiczne (np. Słoweńskie Towarzystwo Mikologiczne) i Szkockie Forum Dzikich Grzybów, opracowały kodeksy postępowania dla zrównoważonego zbierania dzikich grzybów, promowane w wydawnictwach mikologicznych^{30,31} lub w Internecie, zilustrowane w Załączniku nr 5. „Zakaz zbierania” może być odpowiedni na obszarach, na których bada się naturalne procesy i może też być najsprawiedliwszym podejściem, gdy popyt na zasoby grzybowe staje się niezrównoważony.

Jednym z wyzwań we wdrażaniu tych kodeksów jest to, że grzyby zbiera wiele osób, a rzadko spotyka się organizacje reprezentujące grzybiarzy, co utrudnia skuteczne kierowanie się do „społeczności grzybiarzy” poza Internetem. Poza tym większa koncentracja na ochronnych aspektach CBD niż tylko na jej szerszym zastosowaniu do zrównoważonego wykorzystania powoduje pewne napięcia pomiędzy profesjonalnymi mikologami i grzybiarzami³². Z racji potencjalnych korzyści płynących z przywracania grzybów dla ludzi (usługi ekosystemowe) i dla bioróżnorodności, szczególnie ważne jest zachęcanie naukowców i innych obywateli do wzajemnego wsparcia. Profesjonalni ekolodzy muszą doskonalić metody monitorowania statusu bioróżnorodności grzybów i zagrożeń, które społeczności lokalne mogą łatwo i szeroko stosować. Ważne jest też badanie w zakresie przywracania, nie tylko po to, aby opracować proste i skuteczne metody, ale też po to, aby uwzględnić badania genetyki i występowania gatunków, niezbędne do zapewnienia, że ponowne wprowadzenia odbędą się z użyciem odpowiedniego materiału, gdyż usunięcie nieodpowiednich grzybów może być trudne. Istnieje też ogromna potrzeba zachęcania bardzo dużej wspólnoty interesów w obszarze grzybów do organizacji i współpracy.

F. Zapotrzebowanie na Kartę Zbierania Grzybów i Bioróżnorodności

Niniejszy dokument stanowi kontynuację Europejskiej Karty Łowiectwa i Bioróżnorodności, przyjętej przez Stały Komitet Konwencji o ochronie dzikich gatunków fauny i flory europejskiej oraz siedlisk przyrodniczych³³. Za pośrednictwem Zalecenia nr 128 (2007) o Europejskiej Karcie Łowiectwa i Bioróżnorodności³⁴ poproszono strony Konwencji Berneńskiej o uwzględnienie Europejskiej Karty Łowiectwa i Bioróżnorodności oraz „zastosowanie jej zasad podczas opracowywania i wdrażania regulacji polowań, aby zapewnić, że są one realizowane w sposób zrównoważony”. W roku 2008 strony zgodziły się ją uzupełnić podobnym instrumentem, obejmującym rekreacyjne wędkarstwo, i tak w listopadzie 2010 roku w drodze Zalecenia nr 150 przyjęto Europejską Kartę Rekreacyjnego Wędkarstwa i Bioróżnorodności³⁵.

Zasady i podejście Europejskiej Karty Łowiectwa i Bioróżnorodności oraz niniejszego dokumentu stosują się na równi do zarządzania innymi konsumpcyjnymi i niekonsumpcyjnymi wykorzystaniami bioróżnorodności. IUCN uznał to na 4. Światowym Kongresie Ochrony Przyrody w październiku 2008 roku i potwierdził na 5. Kongresie we wrześniu 2012 roku. W swojej uchwale nr 4.032 (Budowanie zaufania na rzecz ochrony bioróżnorodności i zrównoważonego wykorzystania w zgodzie z Europejską Kartą Łowiectwa i Bioróżnorodności) IUCN zachęca do dalszej współpracy pomiędzy CoE, rządami i innymi interesariuszami, aby przygotować wytyczne na tych samych zasadach dla nowych kart europejskich, promując ochronę przyrody poprzez zrównoważone wykorzystanie innych elementów bioróżnorodności. Dodatkowo uchwała IUCN WCC-2012-Res-033 wzywa do poświęcania większej uwagi ochronie grzybów.

³⁰ Dyke, A. 2001. The Scottish Wild Mushroom Forum. Pp. 219-222 in ¹⁴.

³¹ Pilz, D. 2011. Ensuring sustainable harvests of wild mushrooms. Pp. 144-159 in ⁵.

³² Cunningham, A.B. 2011. Fungi and the future. Pp. 175-203 in ⁵.

³³ Europejska Karta Łowiectwa i Bioróżnorodności (T-PVS (2007)07)

³⁴ Zob. w: http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/nature/WCD/Rec2007_en.asp#

³⁵ Europejska Karta Rekreacyjnego Wędkarstwa i Bioróżnorodności (T-PVS (2010)3)

Podążając za tym zatwierdzeniem na poziomie globalnym i przyjęciem Europejskiej Karty Rekreacyjnego Wędkarstwa i Bioróżnorodności, Stały Komitet Konwencji Berneńskiej uwzględnił w swoich działaniach na rok 2012 „Kartę zbierania grzybów i bioróżnorodności we współpracy z IUCN”, z udziałem przedstawicieli stron Konwencji, jak również organizacji-obszerników (wraz z Europejską Radą ds. Ochrony Grzybów, Federacją Stowarzyszeń ds. Łowiectwa i Ochrony Przyrody w UE oraz Międzynarodową Unią Ochrony Przyrody). Grupa Robocza spotkała się na konferencji prowadzonej przez Komisję IUCN ds. Przetrwania Gatunków w Abu Dhabi w lutym 2012 roku. Poleceniem Grupy Roboczej było przygotowanie wersji roboczej Karty do przedłożenia jej na kolejnym spotkaniu Stałego Komitetu w dniach 27-30 listopada 2012 roku, a pierwszą wersję roboczą przygotowano na spotkanie Biura we wrześniu 2012 roku. Podążając za dużym zainteresowaniem i dyskusją Stałego Komitetu w listopadzie 2012 roku przygotowano ostateczną wersję roboczą na spotkania Biura i Stałego Komitetu w roku 2013.

G. Zakres

Niniejsza Europejska Karta Zbierania grzybów i Bioróżnorodności (zwana dalej Kartą) dotyczy zbierania (rekreacyjnego i komercyjnego) dzikich i rdzennych grzybów w Europie, zgodnie z inspirującymi zasadami Konwencji o ochronie dzikich gatunków fauny i flory europejskiej oraz siedlisk przyrodniczych (Berno, 1979). Karta nie obejmuje wszystkich aktywności ludzkich, które mogą wpływać na populacje grzybów, takich jak leśnictwo lub hodowla bydła.

H. Cel

Głównym celem Konwencji Berneńskiej jest ochrona dzikich gatunków fauny i flory oraz ich siedlisk przyrodniczych, z uwzględnieniem grzybów. Grzybiarze mogą przyczynić się do realizacji tego celu poprzez ochronę populacji grzybów, czyli dbanie o ich siedliska, pomoc w monitorowaniu i badaniach oraz podnoszenie świadomości publicznej na temat kwestii związanych z ochroną przyrody.

Niniejsza *Karta* zawiera zestaw niewiążących zasad i wytycznych dla rekreacyjnych i komercyjnych grzybiarzy, jak również autorów przepisów prawnych i osób zarządzających. Chodzi tu o powszechne zasady i dobre praktyki zrównoważonego zbierania gatunków grzybów w Europie, jak również o pomoc w realizacji zobowiązań krajów europejskich do ochrony przyrody poprzez wykorzystanie elementów bioróżnorodności według określenia w CBD, zgodnie z wytycznymi AAPG³⁶ (zob. 3.2 Załącznik nr 2) i Zasadami podejścia ekosystemowego z Malawi⁵¹ (zob. 3.3 Załącznik nr 3).

Zatwierdzając tę Kartę, Stały Komitet Konwencji Berneńskiej uznaje, że zrównoważone zbieranie to odpowiednie wykorzystanie zasobów grzybów, które może być ważnym narzędziem ochrony bioróżnorodności.

I. Cele

Niniejsza Karta promuje zasady i wytyczne, mające zapewnić, że zbieranie grzybów w Europie będzie praktykowane w sposób zrównoważony, z pozytywnym wkładem w ochronę bioróżnorodności i potrzeby społeczeństwa, w tym jakość życia.

J. Zamierzenia

Karta:

- Zawiera zestaw niewiążących zasad i wytycznych na rzecz wzmocnienia zrównoważonego zbierania grzybów w kontekście ochrony bioróżnorodności;
- Zachęca do zaangażowania grzybiarzy w monitorowanie, zarządzanie i badania w obszarze zarządzania i ochrony grzybów i ich siedlisk;
- Promuje formy komercyjnego zbierania grzybów, które są zrównoważone i nieszkodliwe dla bioróżnorodności, zapewniając lokalnym społecznościom zachęty społeczno-gospodarcze do ochrony grzybów i ich siedlisk oraz zarządzania nimi;
- Promuje współpracę pomiędzy grzybiarzami i innymi interesariuszami w obszarze ochrony bioróżnorodności i zarządzania nią;

³⁶ <http://www.biodiv.org/doc/publications/addis-gdl-en.pdf>

- Zachęca do edukacji, działań na rzecz podnoszenia świadomości i informacyjnych skierowanych do grzybiarzy;
- Promuje najlepsze praktyki, aby zapewnić społeczno-kulturowy, gospodarczy i ekologiczny zrównoważony rozwój zbierania grzybów w długiej perspektywie czasowej, szczególnie poprzez Załącznik nr 5, który upraszcza zalecenia jako kodeks postępowania dla grzybiarzy.

EUROPEJSKA KARTA ZBIERANIA GRZYBÓW I BIORÓŻNORODNOŚCI

1. ZASADY I WYTYCZNE

Zasady i wytyczne w niniejszej Karcie odnoszą się do roli zbierania grzybów w zarządzaniu bioróżnorodnością i jej ochronie. Obejmują one 12 zasad z MPEA (M1-12) i 14 z AAPG (A1-14), pogrupowanych w dział społeczny, ekologiczny i gospodarczy, jak również ich kombinacje (zob. Załącznik nr 3.4). Zalecenia te, oddające istotę MPEA i AAPG, stanowią podstawę ochrony bioróżnorodności poprzez zbieranie grzybów i inne zastosowania dzikich zasobów. Opierają się one na standardach zrównoważonego rozwoju przyjętych w skali międzynarodowej i należy je traktować jako doradcze i niewiążące.

1.1 **Zasada nr 1: Preferowanie zarządzania wielopoziomowego, które maksymalizuje korzyści dla ochrony przyrody i społeczeństwa**

1.1.1 *Przesłanka:*

Na decyzje podejmowane przez ludzi, które zmieniają siedliska i wpływają na gatunki oddziałują zachęty regulacyjne i finansowe na kilku poziomach, jak również czynniki kulturowe i społeczne. Zasady wpływające na te czynniki muszą zostać ustalone na najodpowiedniejszym poziomie geograficznym i muszą być elastyczne, aby dostosowywać się do różnych warunków biologicznych, gospodarczych i społecznych oraz do zarządzania adaptacyjnego. Rosnąca homogeniczność kultury i rynków niesie za sobą szczególne wyzwania regulacyjne w obszarze lokalnego wykorzystania gruntów i dzikich zasobów na rzecz zachowania zróżnicowanych warunków ekologicznych.

1.1.2 *Wytyczne:*

Na ochronę przyrody pozytywnie wpłynie, jeżeli:

1.1.2.1 *Organy regulacyjne i osoby zarządzające:*

- a) Uwzględnią międzynarodowy, krajowy, regionalny i lokalny (odpowiednio) status ochrony grzybów i ich siedlisk;
- b) Dla maksymalnej elastyczności zachęcą do tworzenia zasad i struktur, które ograniczają konflikty i wprowadzają synergię między interesami grzybiarzy a ochroną przyrody, nagradzają najlepsze praktyki (np. dotacjami, przywilejami lub innymi zachętami) i wprowadzają regulacje w obszarze naruszeń;
- c) Zapewnią, że zasady i struktury są dostosowane do lokalnych potrzeb kulturowych (tj. wielokrotne użycie) i warunków ekologicznych, jak również do polityki na wyższym poziomie;
- d) Przeprowadzą kontrole pod kątem regulacji lub innych zachęt szkodliwych dla ochrony bioróżnorodności, z uwzględnieniem grzybów, i usuną, zneutralizują lub zrównoważą je.

- oraz -

1.1.2.2 *Podmioty zbierające grzyby w celach komercyjnych i niekomercyjnych:*

- a) Pomogą władzom na wszystkich poziomach w opracowaniu i promocji zachęt do ochrony bioróżnorodności poprzez zrównoważone wykorzystanie;
- b) Będą dążyć do osiągnięcia maksymalnej korzyści dla ochrony przyrody poprzez wykorzystanie grzybów na wszystkich poziomach.

1.2 **Zasada nr 2: Zapewnienie, że regulacje są zrozumiałe i przestrzegane**

1.2.1 *Przesłanka:*

Regulacje mogą nieść za sobą koszty dla ochrony przyrody i interesariuszy. Koszty te są najmniejsze, gdy łączy się minimalną administrację z maksymalną motywacją do zapewnienia zgodności, poprzez łatwość ich przestrzegania i rzetelne wykrywanie nieprzestrzegania, z uwzględnieniem lokalnych zastosowań i praktyk. Nieodpowiednie (w tym niepełne lub niemające

zastosowania) regulacje mogą przynosić negatywne skutki (tj. zakłócanie siedlisk i mikrosiedlisk, nieświadomy wpływ na innych beneficjentów zasobów itp.), jeżeli ich nieprzestrzeganie jest łatwe i korzystne, lub jeżeli przesłanka stojąca za danym przepisem jest niezrozumiała. Brakuje koordynacji grzybiarzy na poziomie krajowym i regionalnym, która pomogłaby w budowaniu zrozumienia potrzeby regulacji, a na poziomie międzynarodowym w informowaniu o regulacjach obowiązujących w każdym kraju osoby, które przekraczają granice w celu zbierania grzybów, szczególnie sieci obszarów chronionych, jak również w zapobieganiu nielegalnemu zbieraniu i handlowi. Załącznik nr 5 zawiera prosty przykład kodeksu postępowania dla grzybiarzy.

1.2.2 Wytyczne:

Na ochronę przyrody pozytywnie wpłynie, jeżeli:

1.2.2.1 Organy regulacyjne i osoby zarządzające:

- a) Będą preferować regulacje proste, elastyczne, logiczne, dopasowane lokalnie i dotyczące zasad biologicznych, polityki (między)narodowej, kontekstu społeczno-gospodarczego, jak również uzasadnionych problemów i oczekiwań interesariuszy;
- b) Będą narzucać tylko takie ograniczenia, które mają sens w kontekście ochrony przyrody i są zrozumiałe dla grzybiarzy;
- c) Będą zachęcać do tworzenia organizacji zrzeszających osoby zbierające grzyby na wszystkich poziomach i reprezentujących je;
- d) Zadbają o przejrzyste procesy regulacyjne, umożliwiające aktywny udział grzybiarzy i innych interesariuszy;
- e) Będą promować zasadę subsydiarności i samoregulacji, tworząc przepisy, które można przystosować do miejscowych warunków i potrzeb w zakresie egzekwowania;
- f) Będą promować budowanie świadomości regulacji, które różnią się w zależności od kraju, np. poprzez tłumaczenie i korzystanie z technologii informatycznych, jak również pracują nad możliwym ujednoczeniem zasad.

- oraz -

1.2.2.2 Podmioty zbierające grzyby w celach komercyjnych i niekomercyjnych:

- a) Pomogą w opracowaniu i przyjęciu skutecznych regulacji;
- b) Będą informować siebie nawzajem, przestrzegać i zachęcać do przestrzegania wszystkich zasad i przepisów dotyczących zbierania grzybów, działań na rzecz ochrony przyrody (w tym gatunków i obszarów chronionych, a także lat ugorowanych) i własności prywatnej;
- c) W miarę możliwości stosują samoregulację i dobrowolne najlepsze praktyki;
- d) Pomogą w zapobieganiu i zgłaszaniu nielegalnego lub nieodpowiedzialnego zbierania grzybów.

1.3 Zasada nr 3: Zapewnienie, że zbiory są ekologicznie zrównoważone

1.3.1 Przesłanka:

Warto mieć pewność, że dzikie grzyby zbierane są w sposób zrównoważony. Status ochrony gatunków należy utrzymać na poziomach na tyle solidnych, aby zrównoważyć ich zbiory. Zrównoważone wykorzystanie wymaga informacji pochodzących z badań i monitorowania, jak również regulacji poprzez aktywne wykorzystywanie rzetelnej wiedzy naukowej i lokalnej. Choć zbieranie owocników grzybów lub elementów grzybów służących do hodowli jest z zasady zrównoważone, należy dbać o unikanie uszkodzenia mikrosiedlisk poprzez deptanie, grabienie ściółki leśnej i inne naruszanie grzybni. Zapewnienie zrównoważonych zbiorów musi uwzględniać też możliwe skutki zbierania grzybów dla łańcucha pokarmowego. Strefy objęte zakazem zbierania mogą być niezbędne, zwłaszcza na szczególnie wrażliwych obszarach. Zapewnienie zrównoważonego rozwoju społecznego przynoszącego korzyść wielu konsumentom może także motywować do ochrony najlepszych zasobów.

1.3.2 Wytyczne:

Na ochronę przyrody pozytywnie wpłynie, jeżeli:

1.3.2.1 Organy regulacyjne i osoby zarządzające:

- a) Będą promować praktyczne zasady ochrony przyrody w zakresie zrównoważonych zbiorów, oparte na najlepszych praktykach i odporności różnych grzybów na zbieranie (np. zostawianie niektórych owocników, unikanie zbierania niedojrzałych owocników, zbieranie tylko tylu grzybów, ile można wykorzystać);
- b) Gdy to odpowiednie, opracują i wdrożą adaptacyjne zarządzanie regulacjami w zakresie zbiorów komercyjnych, które uwzględnia zachowania i ekologię gatunków (w tym tymczasowe fluktuacje, efekty w zakresie mikoryzy, symbiozy i trofizmu), ich długoterminowy status ochrony i możliwe skutki zbierania dla usług ekosystemowych;
- c) Będą współpracować z grzybiarzami i, gdy to możliwe, podmiotami ich reprezentującymi oraz zachęcać ich do opracowywania i stosowania metod prostego i skutecznego monitorowania gatunków grzybów, ich siedlisk i usług ekosystemowych oraz zarządzania nimi;
- d) Będą współpracować z sąsiednimi organami administracyjnymi, aby prawidłowo zarządzać integralnością populacji i chronić ją pod względem genetyki i efektu metapopulacji, odpowiednio;
- e) Wprowadzą standaryzowane systemy gromadzenia danych o uczestnikach i cechach zbiorów do wykorzystania w adaptacyjnym zarządzaniu populacjami grzybów i zbieraniem ich we wszystkich odpowiednich skalach.

- oraz -

1.3.2.2 Podmioty zbierające grzyby w celach komercyjnych i niekomercyjnych:

- a) Wdrożą najlepsze praktyki i praktyczne zasady ochrony podczas zbierania grzybów (np. zob. Załącznik nr 5);
- b) Pomogą w gromadzeniu danych, monitorowaniu i badaniach;

- oraz -

1.3.2.3 Podmioty zbierające grzyby w celach komercyjnych:

- a) Pracują nad integracją działań w zakresie zbierania w obszarze adaptacyjnego zarządzania populacjami i możliwymi do zbierania gatunkami grzybów, ich siedliskami i zbiorowiskami, jak również innymi usługami ekosystemowymi;

1.4 Zasada nr 4: Zachowanie dzikich populacji rdzennych gatunków z adaptacyjnymi pulami genów

1.4.1 Przesłanka:

Na gatunki rdzenne i ich siedliska (oraz związane z nimi warunki życia człowieka) może niekorzystnie wpływać 1) wprowadzenie inwazyjnych gatunków obcych, lub 2) ludzki dobór cech, które mogą zagrozić długoterminowej stabilności ich populacji.

1.4.2 Wytyczne:

Na ochronę przyrody pozytywnie wpłynie, jeżeli:

1.4.2.1 Organy regulacyjne i osoby zarządzające:

- a) Zniechęcają do wypuszczania do środowiska naturalnego obcych gatunków grzybów lub wariantów genetycznych, które mogłyby stać się inwazyjne oraz/lub negatywnie wpłynąć na rdzenne grzyby lub ich ekosystemy;
- b) Ułatwiają i rejestrują ponowne zadomowienie się pierwotnie rdzennych gatunków grzybów;
- c) Jeżeli to praktyczne, uwzględnia uwarunkowania genetyczne w planach zarządzania i będą monitorować cechy genetyczne grzybów, aby zapewnić genetyczną adaptabilność populacji;

d) Zachęcać do badań poprawiających skuteczność tych działań.

.

- oraz -

1.4.2.2 Podmioty zbierające grzyby w celach komercyjnych i niekomercyjnych:

- a) Unikną wypuszczania obcych gatunków grzybów lub wariantów genetycznych do środowiska naturalnego;
- b) Będą używać tylko rdzennych roślin i grzybów podczas prac związanych z przywracaniem;
- c) Odpowiednio pomogą naukowcom i osobom zarządzającym w monitorowaniu cech genetycznych populacji.

1.5 Zasada nr 5: Utrzymywanie środowisk wspierających zdrowe i silne populacje gatunków, które można zbierać

1.5.1 Przesłanka:

Grzyby są wrażliwe na zanieczyszczenia i wpływ człowieka na ich populacje i siedliska. Dlatego też w interesie wszystkich, którzy lubią grzyby lub z nich korzystają jest współpraca na rzecz ograniczenia lub zmniejszenia skutków degradacji środowiska. Trzeba monitorować status zbieranych gatunków i ich siedlisk, w tym opracowywać wskaźniki możliwych zagrożeń i ich siedlisk.

1.5.2 Wytyczne:

Na ochronę przyrody pozytywnie wpłynie, jeżeli:

1.5.2.1 Organy regulacyjne i osoby zarządzające:

- a) Będą preferować opracowanie obopólnie uzgodnionych systemów, które motywują grzybiarzy do pomocy w ochronie siedlisk, w tym gatunków roślin, gleb i innych podłoży, od których zależą grzyby;
- b) Będą preferować opracowywanie i wdrażanie standaryzowanych systemów monitorowania zdrowia i stanu populacji grzybów, siedlisk i ekosystemów, od których zależą, jak również zagrożeń względem tych systemów;
- c) Uwzględnią możliwe niekorzystne oddziaływanie zbierania grzybów na inne usługi ekosystemowe, zmniejszając je i ograniczając, gdy to konieczne;
- d) Uwzględnią różnorodność gatunków grzybów podczas wyznaczania obszarów objętych szczególną ochroną.

- oraz -

1.5.2.2 Podmioty zbierające grzyby w celach komercyjnych i niekomercyjnych:

- a) W miarę możliwości aktywnie przyczynią się do ochrony i przywracania siedlisk i grzybów w odpowiedniej skali;
- b) Będą identyfikować i zachęcać do ochrony obszarów, na których występują grzyby podlegające ochronie;
- c) Będą pracować nad zapewnieniem, że ich działania nie wpływają niekorzystnie na lokalne środowiska i siedliska.

1.6 Zasada nr 6: Zachęcanie do korzystania w sposób stanowiący bodziec ekonomiczny do ochrony przyrody

1.6.1 Przesłanka:

Interesariusze mogą być zmotywowani do ochrony dzikich gatunków i ich siedlisk, znając ich wartość ekonomiczną.

1.6.2 Wytyczne:

Na ochronę przyrody pozytywnie wpłynie, jeżeli:

1.6.2.1 Organy regulacyjne i osoby zarządzające:

- a) Zrozumieją, że podmioty zapewniające możliwość zbierania grzybów (np. właściciele gruntów, osoby zarządzające rezerwami), szczególnie do użytku komercyjnego, oczekują uczciwego wynagrodzenia za te usługi i możliwości;
- b) Zachęcą do uzgodnień w sprawie zbiorów, gwarantujących lokalnym interesariuszom i społecznościom równe i sprawiedliwe korzyści społeczno-gospodarcze;
- c) Jeżeli należne są opłaty lub podatki, np. w celu finansowania badań i szkoleń w obszarze ochrony przyrody, ustalą je na rozsądnych poziomach, aby nie stanowiły przeszkody dla lokalnej partycypacji;
- d) Będą preferować zachęty dla miejscowych interesariuszy i społeczności, aby pielęgnować lub doskonalić różnorodność gatunków i siedlisk.

- oraz -

1.6.2.2 Podmioty zbierające grzyby w celach niekomercyjnych:

- a) Będą chętne do wnoszenia uzasadnionego wkładu i przyjmowania struktur zarządzania w zakresie dostępu i możliwości zbierania, jak również ochrony i zarządzania grzybami i ich siedliskami;

- oraz -

1.6.2.3 Podmioty zbierające grzyby w celach komercyjnych:

- a) Uznają i przyjmują, że ich działania powinny przynosić korzyść lokalnym gospodarkom i interesariuszom, a tym samym wzmacniać działania na rzecz ochrony przyrody;
- b) Zaakceptują to, że ich dostęp może być ograniczony lub zabroniony, oraz/albo mogą być poddani większym wymaganiom niż osoby zbierające grzyby w celach niekomercyjnych.

1.7 Zasada nr 7: Zapewnienie prawidłowego wykorzystania zbiorów, bez marnotrawstwa

1.7.1 Przesłanka:

Korzystanie z zasobów odnawialnych w możliwie najszerszym zakresie zwiększy bodziec ekonomiczny dla lokalnych mieszkańców, stanowiąc jednocześnie wyraz szacunku dla środowiska, a w niektórych przypadkach wpływając na ograniczenie zagrożeń biologicznych. Grzybiarze bez odpowiednich umiejętności identyfikacji mogą zbierać, a następnie wyrzucać niejadalne, ale rzadkie gatunki. Grzyby mogą też pochłaniać izotopy promieniotwórcze i inne zanieczyszczenia, co może prowadzić do ich wyrzucenia po zerwaniu. Certyfikowanie bezpiecznego i zrównoważonego pochodzenia, np. w systemie FairWild, to ostateczna opcja w niektórych kontekstach użycia.

1.7.2 Wytyczne:

Na ochronę przyrody pozytywnie wpłynie, jeżeli:

1.7.2.1 Organy regulacyjne i osoby zarządzające:

- a) Zachęcą do prawidłowego traktowania i przetwarzania zbieranych grzybów;
- b) Pomogą w informowaniu grzybiarzy o ryzyku toksyczności antropogenicznej (np. zanieczyszczenia);
- c) Zachęcą do zapewnienia zgodności produktów grzybowych ze standardami BHP przed sprzedażą oraz/lub komercyjną konsumpcją.
- d) Uwzględnią certyfikowanie wspierające dla podmiotów zbierających grzyby w celach komercyjnych lub dla produktów komercyjnych.

- oraz -

1.7.2.2 Podmioty zbierające grzyby w celach komercyjnych i niekomercyjnych:

- a) Prawidłowo zadbają o zbierane grzyby, aby zapewnić brak marnotrawstwa i zanieczyszczeń;
- b) Zdobędą wiedzę na temat istniejących i nowych zagrożeń związanych ze zbieraniem grzybów;
- c) Będą przestrzegać zasad przygotowania grzybów, aby zapobiec szkodliwym skutkom dla zdrowia.

1.8 Zasada nr 8: Wzmacnianie lokalnych interesariuszy i przekazywanie im odpowiedzialności

1.8.1 Przesłanka:

Jeżeli poziom lokalnej wiedzy i monitorowania jest odpowiedni, zarządzanie na poziomie lokalnym dostosowuje się najszybciej. Wzmacnia to interesariuszy i czyni ich od razu odpowiedzialnymi za realizację wymagań beneficjentów zasobów i ochrony przyrody. Lokalne zarządzanie musi być zgodne z celami na wyższym poziomie.

1.8.2 Wytyczne:

Na ochronę przyrody pozytywnie wpłynie, jeżeli:

1.8.2.1 Organy regulacyjne i osoby zarządzające:

- a) Będą odpowiednio promować i ułatwiać decentralizację zarządzania gatunkami grzybów, które są stabilne lub rosną na poziomie lokalnym lub regionalnym;
- b) Odpowiednio ułatwią wzmacnianie lokalnych interesariuszy i zwiększanie ich odpowiedzialności, szczególnie grzybiarzy, w tym zdecentralizowanym procesie;
- c) Będą promować systemy zapewniające sprawiedliwy udział beneficjentów zasobów w korzyściach.

- oraz -

1.8.2.2 Podmioty zbierające grzyby w celach niekomercyjnych:

- a) Zdobędą wiedzę na temat ekologii grzybów i działań w zakresie ich ochrony;
- b) Uznają swoją rolę jako osób zarządzających zasobami i będą aktywnie uczestniczyć w praktycznych działaniach w obszarze zarządzania i ochrony przyrody;
- c) Będą współpracować z innymi grupami interesów i władzami lokalnym, aby znaleźć najlepsze rozwiązania.

- oraz -

1.8.2.3 Podmioty zbierające grzyby w celach komercyjnych:

- a) Uznają kultury, tradycje i potrzeby lokalnych mieszkańców (w tym osób zbierających grzyby w celach niekomercyjnych);
- b) Będą ściśle współpracować z lokalnymi grzybiarzami, zarządcami gruntów i innymi grupami interesów, aby zapewnić integrację działań i unikanie konfliktów.

1.9 Zasada nr 9: Wzmacnianie kompetencji i odpowiedzialności użytkowników dzikich zasobów

1.9.1 Przesłanka:

W przypadku działań zrównoważonych pod względem ekonomicznym i społecznym osoby korzystające z dzikich zasobów powinny być odpowiedzialne i kompetentne, jeżeli chodzi o wykorzystywane przez siebie metody, sprzęt i gatunki. Konsumpcja grzybów trujących powoduje koszty osobowe i potencjalny koszt dla ochrony przyrody, jeżeli prowadzi do zniechęcenia do form zbierania wspierających ochronę środowiska. Najlepiej zachęcić do nabywania umiejętności i kompetencji mogą organizacje, które otrzymały przywileje reprezentowania beneficjentów zasobów,

jednocześnie udzielając informacji i zachęcając do stosowania dobrych praktyk przez tych beneficjentów.

1.9.2 Wytyczne:

Na ochronę przyrody pozytywnie wpłynie, jeżeli:

1.9.2.1 Organy regulacyjne i osoby zarządzające:

- a) Zachęcać grzybiarzy do udziału w dostępnych programach edukacyjnych i szkoleniowych (np. atlasy grzybów w miejscowych językach, wyprawy na grzyby, rozmowy w lokalnych społecznościach) i ułatwiać go, szczególnie po to, by zapewnić prawidłową identyfikację grzybów, które można zbierać, trujących i rzadkich;
- b) Będą promować samoorganizację i tworzenie sieci na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym, zachęcać takie grupy do edukowania grzybiarzy w zakresie identyfikacji i innych aspektów ochrony przyrody oraz uwzględnią zatwierdzenia programów certyfikacji dla grzybiarzy;
- c) Będą współpracować z organizacjami koordynującymi działania grzybiarzy, aby zapewnić ich rekrutację spośród obu płci, wszystkich grup wiekowych i pochodzenia.

- oraz -

1.9.2.2 Podmioty zbierające grzyby w celach komercyjnych i niekomercyjnych:

- a) Biegłe stosują prawnie dopuszczalne metody zbierania grzybów;
- b) Będą posiadać wystarczającą wiedzę na temat identyfikacji, siedlisk i ekologii gatunków grzybów, które można zbierać, jak również na temat gatunków trujących lub rzadkich, z którymi można je pomylić;
- c) Poznają przepisy i regulacje dotyczące zbierania grzybów i ich ochrony;
- d) Będą przekazywać początkującym grzybiarzom umiejętności i wiedzę, które są im potrzebne, aby być kompetentnymi i odpowiedzialnymi.

1.10 Zasada nr 10: Zachęcanie do współpracy pomiędzy wszystkimi interesariuszami w obszarze zarządzania zbieranymi gatunkami, gatunkami powiązanymi i ich siedliskami

1.10.1 Przesłanka:

Wszyscy interesariusze, w tym władze, agencje państwowe, właściciele gruntów, grzybiarze, inni beneficjenci zasobów oraz podmioty zainteresowane ochroną przyrody, mogą wnieść pozytywny wkład w prawidłowe zarządzanie bioróżnorodnością poprzez współpracę. Taka współpraca działa na rzecz synergistycznej roli zrównoważonego wykorzystania w ramach szerokich działań w obszarze ochrony przyrody, podczas gdy konflikty powodują marnowanie kapitału ludzkiego.

1.10.2 Wytyczne:

Na ochronę przyrody pozytywnie wpłynie, jeżeli:

1.10.2.1 Organy regulacyjne i osoby zarządzające:

- a) Zaangażują wszystkie podmioty, które korzystają z grzybów w wysiłki na rzecz ochrony grzybów i ich siedlisk;
- b) Będą wspierać struktury instytucjonalne włączające wszystkich zainteresowanych;
- c) Będą działać na rzecz powszechnego zrozumienia ochrony przyrody i gospodarczych, jak również kulturowych korzyści, które można uzyskać dzięki odpowiedzialnym i zrównoważonym zbiorom;
- d) Będą szukać szans i oferować zachęty do współpracy pomiędzy różnymi podmiotami;
- e) Zastosują wszelkie możliwe środki na rzecz unikania i rozwiązywania konfliktów.

- oraz -

3.10.2.2 *Podmioty zbierające grzyby w celach komercyjnych i niekomercyjnych:*

- a) Będą szukać okazji do przynoszenia korzyści ludziom, grzybom i ich siedliskom;
- b) Będą aktywnie dążyć do sojuszków z innymi lokalnymi interesariuszami.

1.11 Zasada nr 11: Zachęcanie do uznania zrównoważonego i konsumpcyjnego wykorzystania za narzędzie ochrony przyrody

1.11.1 *Przesłanka:*

W celu zapewnienia akceptacji przez społeczeństwo, ważne dla wszystkich użytkowników grzybów jest przekazanie korzyści z ich wykorzystania dla ochrony bioróżnorodności oraz współpraca ze wszystkimi interesariuszami na rzecz edukacji opinii publicznej w zakresie ważnych problemów ochrony środowiska. Zapewnienie zrównoważonego rozwoju społecznego przynoszącego korzyść wielu konsumentom może także motywować do ochrony najlepszych zasobów. Posiadanie przez lokalnych mieszkańców usług świadczonych przez ekosystemy, jak np. zbiory dzikich roślin i grzybów, może stanowić narzędzie zrównoważonej ochrony naturalnych ekosystemów.

1.11.2 *Wytoczne:*

Na ochronę przyrody pozytywnie wpłynie, jeżeli:

1.11.3 *Organy regulacyjne i osoby zarządzające:*

- a) Utworzą ramy zapewniające długoterminową akceptację ze strony opinii publicznej w zakresie korzyści dla ochrony przyrody ze zbierania dzikich gatunków;
- b) Będą kultywować wartości kulturowe, historyczne i estetyczne związane z grzybami i ich zbieraniem.

- oraz -

1.11.4 *Podmioty zbierające grzyby w celach komercyjnych i niekomercyjnych:*

- a) Będą wrażliwe na lokalne podmioty i kulturę oraz uszanują je;
- b) Postarają się być ambasadorami zbierania grzybów poprzez odpowiednie zachowanie i dobre praktyki;
- c) Będą szanować własność prywatną, miejscowe ograniczenia i potrzeby osób, które chcą obserwować grzyby;
- d) Będą edukować i informować inne podmioty o ogólnych korzyściach ze zbierania grzybów i ochronie środowiska.

2. ZAŁĄCZNIKI

2.1 Załącznik nr 1: Terminy i pojęcia

Najlepsza praktyka: planowanie, organizowanie, działania zarządcze oraz/lub operacyjne, które okazały się skuteczne w konkretnych okolicznościach w jednym regionie lub więcej, w danym zakresie, i które miały jednocześnie zastosowanie szczególne i uniwersalne.

*Różnorodność biologiczna (bioróżnorodność)*³⁷: zmienność pomiędzy organizmami żywymi ze wszystkich źródeł, w tym m.in. z ekosystemów lądowych, morskich i wodnych, jak również z kompleksów ekologicznych, których są częścią; uwzględnia się tu różnorodność gatunków, jak również pomiędzy gatunkami i ekosystemami. (art. 2 CBD).

Podmioty zbierające grzyby w celach komercyjnych: agenci lub agencje bezpośrednio lub pośrednio odpowiedzialne za zbieranie grzybów w celach komercyjnych.

---

³⁷ Pochodzi z art. 2 CBD.

*Ekosystem*³⁸: dynamiczny kompleks zbiorowisk roślinnych, zwierzęcych i mikroorganizmów oraz ich nieożywione środowisko, z którym współpracują jako jednostka funkcjonalna.

Usługi ekosystemowe: usługi ekosystemowe to wszystkie usługi, jakie ludzie czerpią z ekosystemów. Rozróżnia się tu cztery kategorie: usługi wspierające (np. obieg substancji biogennych), regulacyjne (np. jakości gleby), zaopatrujące (np. zbieranie grzybów) oraz kulturalne (np. wartość egzystencjalna, duchowa, edukacyjna i rekreacyjna)³⁹.

Grzyby: wszystkie rdzenne gatunki grzybów, których zbieranie jest dozwolone w krajach, które podpisały Konwencję o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz siedlisk przyrodniczych (Berno, 1979).

Zarządzanie: zastosowanie wiedzy naukowej i lokalnej w zarządzaniu dzikimi gatunkami grzybów i ich siedliskami w sposób korzystny dla środowiska i społeczeństwa.

Osoby zarządzające: podmioty prywatne lub rządowe, w tym właściciele gruntów, odpowiedzialne za praktyczne zarządzanie dzikimi grzybami i ich siedliskami.

Organy regulacyjne: władze rządowe na wszystkich poziomach, odpowiadające za formułowanie, wdrażanie i egzekwowanie przepisów prawnych oraz zasad zarządzania w zakresie ochrony przyrody i zbierania grzybów.

Interesariusze: wszystkie podmioty mające interes lub udział w ochronie przyrody i zrównoważonym wykorzystaniu grzybów, siedlisk i bioróżnorodności. Uwzględnia się tu osoby zbierające grzyby w celach komercyjnych i innych grzybiarzy, właściciele gruntu, osoby zarządzające, organy regulacyjne, naukowców i innych specjalistów ds. ochrony środowiska zainteresowanych ochroną i wykorzystaniem bioróżnorodności.

Zrównoważone wykorzystanie: CBD określa zrównoważone wykorzystanie jako „wykorzystanie elementów różnorodności biologicznej w sposób i w zakresie, który nie prowadzi do długoterminowego ograniczenia różnorodności biologicznej, tym samym zachowując potencjał realizacji potrzeb i aspiracji obecnych i przyszłych pokoleń” (art. 2 CBD).

---

³⁸ Pochodzi z art. 2 CBD.

³⁹ Zob.

http://www.millenniumassessmenten.wikipedia.org/documents/document.765.aspx.pdf/wiki/Ecosystem_services

2.2 Załącznik nr 2. Zasady i wytyczne z Addis Abeby

Zasada praktyczna nr 1	Pomocne polityki, przepisy i instytucje są obecne na wszystkich poziomach zarządzania, a pomiędzy tymi poziomami funkcjonują skuteczne powiązania.
Zasada praktyczna nr 2	Uznając potrzebę ram zarządzania spójnych z przepisami międzynarodowymi/krajowymi, lokalni użytkownicy elementów bioróżnorodności powinni być odpowiednio wzmocnieni i wspierani przyznanymi im prawami, aby móc ponosić odpowiedzialność za wykorzystanie danych zasobów.
Zasada praktyczna nr 3	Należy zidentyfikować oraz usunąć lub ograniczyć międzynarodowe, krajowe polityki, przepisy i regulacje zniekształcające rynki, które przyczyniają się do degradacji siedlisk lub w inny sposób generują niewłaściwe bodźce szkodzące ochronie i zrównoważonemu wykorzystaniu bioróżnorodności.
Zasada praktyczna nr 4	Należy praktykować zarządzanie adaptacyjne na podstawie: <ol style="list-style-type: none"> 1. Nauki oraz wiedzy tradycyjnej i lokalnej; 2. Często udzielanych, terminowych i przejrzystych informacji zwrotnych pochodzących z monitorowania wykorzystania, oddziaływania środowiskowego oraz społeczno-gospodarczego, jak również dotyczących statusu wykorzystywanych zasobów; oraz 3. Dostosowania zarządzania na podstawie terminowych informacji zwrotnych z procedur monitorowania.
Zasada praktyczna nr 5	Cele i praktyki w obszarze zarządzania zrównoważonym wykorzystaniem powinny unikać niekorzystnego oddziaływania na usługi ekosystemowe, strukturę, funkcje i inne elementy ekosystemów lub ich ograniczania.
Zasada praktyczna nr 6	Należy promować i wspierać badania interdyscyplinarne dotyczące wszystkich aspektów wykorzystania i ochrony różnorodności biologicznej.
Zasada praktyczna nr 7	Przestrzenna i czasowa skala zarządzania powinna być kompatybilna ze skalą ekologiczną i społeczno-gospodarczą wykorzystania i jego oddziaływania.
Zasada praktyczna nr 8	Należy poczynić ustalenia w obszarze współpracy międzynarodowej, gdzie potrzebne jest wielonarodowe podejmowanie decyzji i koordynacja.
Zasada praktyczna nr 9	Należy zastosować podejście interdyscyplinarne, partycypacyjne na odpowiednich poziomach zarządzania i kierowania związanych z wykorzystaniem.
Zasada praktyczna nr 10	Polityki międzynarodowe i krajowe powinny uwzględniać: <ol style="list-style-type: none"> 1. Bieżące i potencjalne wartości wynikające z wykorzystania różnorodności biologicznej; 2. Wewnętrzne i inne nieekonomiczne wartości różnorodności biologicznej; oraz 3. Siły rynkowe oddziałujące na wartości i wykorzystanie.
Zasada praktyczna nr 11	Użytkownicy elementów bioróżnorodności powinni starać się ograniczać marnotrawstwo i niekorzystne oddziaływanie środowiskowe, jak również optymalizować korzyści z wykorzystania.
Zasada praktyczna nr 12	Potrzeby rdzennych i lokalnych społeczności, które mieszkają i znajdują się w zasięgu oddziaływania wykorzystania i ochrony różnorodności biologicznej, wraz z ich wkładem w tę ochronę i zrównoważone wykorzystanie, należy odzwierciedlać w równej dystrybucji korzyści z tych zasobów.
Zasada praktyczna nr 13	Koszty zarządzania różnorodnością biologiczną i jej ochrony należy ująć w obszarze zarządzania i odzwierciedlić w dystrybucji korzyści z jej wykorzystania.
Zasada praktyczna nr 14	Należy wdrożyć edukację i programy popularyzowania świadomości na temat ochrony środowiska i zrównoważonego wykorzystania, jak również opracować skuteczniejsze metody komunikacji pomiędzy interesariuszami i osobami zarządzającymi.

2.3 Załącznik nr 3. [Zasady podejścia ekosystemowego z Malawi](#)

1. Cele w obszarze zarządzania są kwestią wyboru społecznego.
2. Zarządzanie powinno być zdecentralizowane do możliwie najniższego poziomu.
3. Osoby zarządzające ekosystemem powinny uwzględniać konsekwencje swoich działań dla ekosystemów sąsiednich i innych.
4. Uznanie potencjalnych korzyści z zarządzania wymaga zrozumienia ekosystemu w kontekście gospodarczym, z uwzględnieniem m.in. ograniczenia zniekształceń rynku, dopasowania zachęt do promowania zrównoważonego wykorzystania, uwewnętrznienia kosztów i korzyści.
5. Najważniejszą cechą podejścia ekosystemowego jest ochrona struktury i funkcjonowania ekosystemu.
6. Ekosystemami należy zarządzać w granicach ich funkcjonowania.
7. Podejście ekosystemowe należy zastosować na odpowiednią skalę.
8. Należy ustalać długoterminowe cele zarządzania ekosystemem z uwzględnieniem różnych skali czasowych i skutków opóźnienia, charakteryzujących procesy ekosystemowe.
9. W zarządzaniu należy uwzględniać fakt, że zmiana jest nieunikniona.
10. Podejście ekosystemowe powinno dążyć do odpowiedniej równowagi pomiędzy ochroną a wykorzystaniem bioróżnorodności.
11. Podejście ekosystemowe powinno uwzględniać wszystkie formy odpowiednich informacji, w tym wiedzę naukową, rdzenną i lokalną, innowacje i praktyki.
12. Podejście ekosystemowe powinno uwzględniać wszystkie stosowne grupy społeczne i dyscypliny naukowe.

2.4 Załącznik nr 4. Związek pomiędzy Kartą Zbierania Grzybów i zasadami AAPG/z Malawi

Trzy filary zrównoważonego rozwoju	Addis Abeba/Malawi	Obszar zainteresowania	Nr	Zasady w tej Karcie	MAPA AAPG/ MALAWI
Społeczno-kulturalny	Pomocne i powiązane zarządzanie na wszystkich poziomach ze zharmonizowanymi regulacjami, które wspierają korzyści społeczne z ochrony przyrody i pozwalają uniknąć skutku odwrotnego do zamierzonego.	Ogólny	1	Preferowanie zarządzania wielopoziomowego, które maksymalizuje korzyści dla ochrony przyrody i społeczeństwa	(A1,A3,M2, M4)
		Regulacje i prawa	2	Zapewnienie, że regulacje są zrozumiałe i przestrzegane	(A1,A8,A13, M10)
Ekologiczny	Unikanie niekorzystnego oddziaływania w obrębie ekosystemów lub pomiędzy nimi oraz krótkowzroczności, szczególnie w obliczu nieuniknionej zmiany. Przejrzyste i adaptacyjne zarządzanie zgodne z kontinuum wykorzystanie-ochrona, na podstawie nauki interdyscyplinarnej, monitorowania i terminowych informacji zwrotnych.	Demograficzny	3	Zapewnienie, że zbiory są ekologicznie zrównoważone	(A4,A6,A9, M7-12)
		Genetyczny	4	Zachowanie dzikich populacji rdzennych gatunków z adaptacyjnymi pulami genów	(A5,A9, M11-12)
		Usługi ekosystemowe	5	Zachowanie środowisk, które wspierają zdrowe i silne populacje odpowiednich gatunków.	(A4,A6,A9, M7-12)
Gospodarczy	Stosowanie bodźców gospodarczych/kulturowych ze współdzieleniem korzyści (i kosztów) szczególnie na poziomie lokalnym, unikając strat.	Bodźce gospodarcze i skuteczność	6	Zachęcanie do wykorzystania w sposób stanowiący bodziec ekonomiczny do ochrony przyrody	(A4,M10)
			7	Zapewnienie prawidłowego wykorzystania zbiorów, bez marnotrawstwa	(M10)
Społeczno-kulturalny, ekologiczny, gospodarczy	Decentralizacja zarządzania na odpowiednią skalę bio-gospodarczą, szczególnie w celu wzmocnienia lokalnych użytkowników, ich oceny i uzyskania dostępu do ich wiedzy. Tam, gdzie to możliwe, przyjęcie środków zmierzających do delegacji praw i odpowiedzialności względem podmiotów, które wykorzystują zasoby biologiczne oraz/lub nimi zarządzają.	Lokalne zarządzanie	8	Wzmacnianie lokalnych interesariuszy i przekazywanie im odpowiedzialności	(A2,A4,A9-10,A12-13, M2,M4,M7, M11-12)
Społeczno-kulturalny	Edukacja, świadomość i włączanie osób zarządzających, użytkowników zasobów i społeczeństwa.	Postępowanie i kompetencja beneficjentów zasobów	9	Wzmacnianie kompetencji i odpowiedzialności użytkowników dzikich zasobów	(A11,A14)
		Zaufanie horyzontalne	10	Zachęcanie do współpracy pomiędzy wszystkimi interesariuszami w obszarze zarządzania odpowiednimi gatunkami, gatunkami powiązanymi i ich siedliskami.	(A2,A9,A14, M1,M12)

		Akceptacja społeczna	11	Zachęcanie do przyjęcia zrównoważonego i konsumpcyjnego wykorzystania jako narzędzia ochrony przyrody przez opinię publiczną i inne podmioty ochrony środowiska.	(A14, M1, M12)
--	--	----------------------	----	--	----------------

2.5. Załącznik nr 5. Prosty wzór Kodeksu postępowania w sprawie zbierania grzybów

Spożywanie grzybów to jedzenie przy najstarszym stole na Ziemi. Ewolucja grzybów przebiegała miliard lat temu w oderwaniu od zwierząt, które są ich bliższymi krewniakami niż rośliny. Grzyby były prawdopodobnie pierwszym złożonym bytem na ziemi. Życie grzybów podtrzymuje wiele elementów dającymi nam radość, a to poprzez powtórne przetwarzanie substancji odżywczych, wzmacnianie wzrostu roślin oraz – w postaci drożdży – udział w produkcji chleba i alkoholu.

Osoby zbierające dzikie grzyby są znacznie częściej spotykane w całej Europie niż osoby, które cieszą się dzikimi zasobami poprzez łowiectwo lub wędkarstwo. Grzybiarze mogą mieć ogromne znaczenie dla zachowania i odbudowania bogactwa natury, jeżeli liczą się z innymi osobami czerpiącymi korzyść z grzybów, a szczególnie jeżeli przyłączą się do działań na rzecz ochrony i przywracania siedlisk, które gwarantują im tę przyjemność.

W ramach Konwencji Berneńskiej ([Rada Europy](#)) utworzono Kartę Zbierania Grzybów i Bioróżnorodności, której częścią jest ten załącznik. W tworzeniu Konwencji Berneńskiej pomogła Międzynarodowa Unia Ochrony Przyrody (www.iucn.org); całą kartę, dalsze wskazówki i linki do przydatnych organizacji można znaleźć pod adresem: www.naturalliance.eu. Proszę przynajmniej przeczytać ten prosty Kodeks postępowania i go przestrzegać.

Przyroda, ludzie i indywidualna długotrwała przyjemność skorzystają na następujących działaniach:

Identyfikacja grzybów: weź ze sobą atlas grzybów i rozróżniaj gatunki chronione i trujące; nie zbieraj niczego, czego nie umiesz zidentyfikować; zbieraj gatunki występujące lokalnie, a nie te rzadkie.

Przestrzeganie przepisów: miej świadomość i przestrzegaj zakazu zbierania na niektórych obszarach, który może być konieczny przy dużej gęstości zaludnienia; konsultuj się z osobami zarządzającymi gruntem, szczególnie w rezerwatach przyrody.

Szanowanie przyrody: szanuj potrzebę zostawiania gleby i ściółki leśnej w stanie nienaruszonym; umożliwiał grzybom otwieranie i wypuszczanie zarodników; unikaj zbierania niedojrzałych owocników, zbierając tylko tyle, ile możesz wykorzystać; zostawiaj grzyby zbyt dojrzałe; ucz innych, aby stosowali te i inne dobre praktyki.

Szacunek dla innych: zawsze zostawiaj jakieś owocniki dla innych ludzi (np. fotografów i osób monitorujących gatunki), dla innych gatunków, które potrzebują pożywienia (np. owady) i w celu rozmnażania się grzybów.

Unikanie marnowania: nie zbieraj więcej niż potrzebujesz; rozsypuj skrawki w miejscu zbierania; odradzaj innym marnotrawne niszczenie grzybów, np. bieganie „poza szlakiem”, jazdę na rowerze i przejażdżki w lasach, gdzie grzyby owocują.

Płacenie za siebie: wynagradzaj właścicieli gruntów podziękowaniem lub nawet małym подарunkiem za utrzymywanie siedlisk, z których korzystasz.

Pomoc w ochronie przyrody: w razie otrzymania odpowiedniej prośby pomóż w monitorowaniu i przywracaniu grzybów oraz ich siedlisk; w miarę możliwości dołącz do organizacji doradzających i organizujących ochronę przyrody.